
Donal Ryan
Srdce na obrtlíku

≡ KNIHA ZLIN



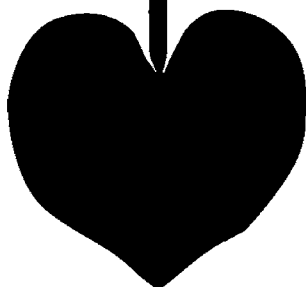
FLEET

Donal Ryan

Srdce na obrtlíku

Donal Ryan
Srdce na obrtlíku

≡ KNIHA ZLIN



The Publisher acknowledges the financial assistance of Ireland Literature Exchange (translation fund), Dublin, Ireland

Kniha vychází s finanční podporou překladatelského fondu Ireland Literature Exchange, Dublin, Irsko

www.irelandliterature.com
info@irelandliterature.com

Copyright © Donal Ryan, 2012

Translation © Alice Hyrmanová McElveen, 2015

ISBN 978-80-7473-372-7 (pdf)

Tato kniha je věnována památce Dana Murphyho

Bobby

Táta pořád bydlí tam vzadu za jezem, jak vede cesta podle řeky, v chalupě, kde jsem vyrost. Chodím se za ním každě den podívat, jestli už umřel, a pokaždý mě zklame. Nenechal si ještě ujít jedinej den, kdy mě moh zklamat. Usmívá se na mě; tím svým příšerným šklebem. Dobře ví, že chci jen vidět, jestli je mrtvej. A ví taky, že já vím, že to ví. Škodolibě se pochechtává. Zeptám se ho, jestli něco nepotřebuje, a on se jen začechtá. Chvilí na sebe koukáme, a když už to dál nemůžu vydržet, jak hrozně smrdí, jdu pryč. Tak dobrý, říkám, uvidím tě zase zejtra. To jo, odpoví mi, zase mě uvidíš. A já vím, že ho zase uvidím.

Uprostřed nízkých vrátek před domem je červený srdce z plechu, nabodnutý na takovým obrtlíku, aby se mohlo otáčet. Je oprejskaný, skoro žádná červená už mu nezbejvá. Potřebovalo by oškrábat, ošmirglovat, natřít barvou a promazat. Vítr ho ale pořád ještě roztočí. Když odcházím, slyším ho za sebou, jak vrže. Oprejskaný, rozvrzaný srdce na obrtlíku.

Až táta umře, zdědím chalupu a ty dva akry, co ještě zbyly. Jinak celý dědovo hospodářství prochlastal už před lety. Hned po pohřbu chalupu zapálím, pak popel pochčiju a ty dva akry prodám za co nejvíc. Každě den, kterej přežije, jejich cena klesá. To právě on dobře ví; zůstává naživu jenom mně naschvál. Srdce má obalený hnojem, plíce scvrklý a zčernalý, a přece se mu vždycky ještě nějak podaří natáhnout do nich lok vzduchu a se sípáním a kašláním ho zase vyplivnout ven. Před dvěma měsíci jsem přišel o práci a to pro něj

byla ta nejlepší medicína na světě. Řek bych, že mu to přidalo tak půl roku života. Jestli se někdy dozví, jak mě Plíva Burke parádně podrazil, tutově se uzdraví docela. Plíva pak bude mít nárok kandidovat na svatýho, poněvač udělal zázrak.

Copak jsem měl kdy důvod, abych Plívovi nedůvěřoval? Byl hodně mladej, když jsem pro něj začal pracovat – o tři roky mladší než já –, ale jeho táta předtím zaměstnával lidi z celýho okolí a o něm kromě normálního remcání nikdo nikdy neřek špatný slovo. Plíva Burke se ve skutečnosti jmenuje Seán Pól, rodiče ho nechali pokřtít po papeži Janu Pavlovi. Když ho ale přinesli domů, tak jeho bráška Eamonn, kterému ještě nebyly dva, prohlásil, že to nový miminko je Plíva, což mu všichni se smíchem schválili a malýmu Seánu Pólovi tak přiřili Plívu už na celý život. A možná i na dýl, jestli tu po něm jednou zůstane někdo, kdo si na něj vzpomene nebo o něm bude mít chuť mluvit, až tady nebude.

Už tenkrát loni mi mělo bejt jasný, že tu něco nehraje, hned ten den, kdy se Mickey Briars přišel zeptat, jak to má s penzí. Hele, kluci, vy jste věděli, že my všichni máme bejt registrovaný na penzi? Nevěděli, Mickey. No jo, prej u nějaký tý sociální správy, SIFF se to jmenuje. Teda jako na pořádnou penzi, ne jenom tu od státu. Tahle je *extra*. Levou ruku měl nataženou před sebe. Držel v ní neviditelnou tíhu toho, co mu právem patří a co nedostává. Na sluncem vysušenou, vápnem spálenou kůži si kostnatým prstem vytukával seznam dlužnejch položek. V zažloutlejších očích měl slzy. Takovej podraz. Nechal se sprostě okrást. A ne ani od chlapa, ale od takovýho malýho sráče. To ho sebralo ze všeho nejvíc.

Přešel k prefabrikovaný boudě a mlátil do dveří, až je Plíva malinko pootevřel, hodil mu obálku a hned je

zase zabouch, právě když Mickey sklonil hlavu jako starej kozel, aby mu ji vrazil do břicha. Ta jeho tvrdá palice dveře naštípla tak, že vážně málem povolily. Plíva se musel uvnitř posírat strachy. Kde je kurva moje penze, ty smrade, řval Mickey znova a znova. Dej mi mou penzi, dobytku, a všechny můj známky na pojištění. Vylez, čuramedáne, než tě zabiju. Nakonec se rozběsnil tak, že obracel vozejky, vytrhával prkna ze šalunku, a když popad lopatu a začal s ní mávat, všichni jsme se zdrhali schovat. Ovšem kromě toho ubožáka nevinnýho Timmyho Hanrahana, kterej tam jenom stál s pusou rozšklebenou od ucha k uchu jako blbeček, což on je.

Než se nám podařilo Mickeyho zkrotit, křísnuł chudinku Timmyho po tý jeho nevinný hlavičce z každý strany dvakrát. Zamkli jsme Mickeyho vzadu v dodávce Pádraiga Pomády a nechali ho tam, dokud si to v hlavě trochu nesrovná. Pak jsme ho teprve pustili a táhli jsme zkrvavenýho, plačícího Timmyho do hospody u Cissy, kde jsme ho celej večer nalejvali pivem. Mickey Briars si ředil Jamesony slzama a Timmymu se omlouval, že je mu to líto, že ho měl vždycky rád a jakej je skvělej kluk, fakt bezvadnej, akorát si myslel, že se mu Timmy posmívá. Já bych se ti neposmíval, Mickey, řek Timmy. Já vím, že ne, chlapče. Dyť já to vím.

Plíva za náma volal, ať první rundu necháme napsat na něj. Žádněj z nás za ten večer nevytáh šrajtofli. Chudáček Timmy se hned zvečera málem vyblinkal z podoby, tak jsme si ho za to dobírali – samosebou jen tak v dobrým – a on se smál skrz slzy a nudle, ta krev na hlavě už mu pěkně zaschla, takže se pak dala sloupnout jako tenkej škraloup v jednom kuse, což jsme udělali, než jsme ho poslali samotnýho pěšky domů s pytlíkem hranolků, třema smaženýma klobáskama v těstíčku a s otřesem mozku, kterej ho klidně moh zabít.

Dodnes mu jedno oko tak podivně pošvidrává, jako by nedokázalo s kolegou držet krok. Tim si z toho ale nic nedělá; jestli je tam v té chalupě vůbec zrcadlo, on se do něj asi sotva podívá. A jestli je teď natvrdlejší než dřív, kdo si toho všimne? A komu na tom záleží? Nepotřebuje přece bejt žádněj lumen, aby moh házet lopatou a podávat cihly, nebo aby se nechal sekýrovat od nýmandů s krysím ksichtem, který ho celý dny hun-tujou, po večerech si z něj utahujou a v životě mu neza-platěj jedinou známku na pojištění.

To je na tom to nejhorší. Všichni jsme si šli vybrat ty známky na sociální pojistku a oni se nám jen vysmáli. Známky? Jaký známky? Za nikoho z nás nikdo neza-platil jedinou známku, ani žádný potvrzení o daních tam neměli. Ukázal jsem tý blondýnce u okýnka pásku z poslední vejplaty. Stojí tam jasně, co mi strhli: daň ze mzdy, důchod. Držela ten kousek papíru před sebou s nakrčeným nosem, jako bych si s tím právě vytřel podpaží. No tak? řek jsem. – Co jako? ona na to. Jak mi tohle vysvětlíte? – Já vám, pane, nemám co vysvětlo-vat. Prostě mě tam na počítači vůbec neměla zazname-nanýho, ani jako zaměstnance Plívy Burka, ani nikoho jinýho. Vyžádal jste si vůbec někdy od zaměstnavatele P60? – Cože? Jakou péšedesátku? – Ty jseš ale pitomec, říkaly mi její oči. – Já vím, odpovídal jí můj zrudlej ob-ličej. Myslím, že mě v tu chvíli začínala litovat. Když ale zmerčila celou tu frontu úplně stejnejch pitomců, co stáli za mnou – Padraig Pomáda, nevinnej Timmy, tlustej Rory Slattery a všichni ostatní –, začala asi spíš litovat sama sebe.

Triona říká, že mi vůbec nemá za zlý, jak jsem Plívovi tak stupidně naletěl. Ale, zlato, proč bys ho proboha podezíral? Nebyls přece sám. Zblbnul tak úplně kaž-dýho. Moje zlatá, sladká Triona, ta si fakt zasloužila

něco lepšího než se vdát zrovna za mě. Mohla si vybírat ze všech těch chytrolínů, co z konjunktury vyloukli pořádně velký prachy: architekti, právníci, realitní agenti, všichni za ní běhali. Ona ale šla zabejčile jenom po mně, jakoby jim všem natruc. Jednou v noci cestou z diskotéky ve městě mě vzala za ruku a bylo to; už se mě nikdy nepustila. Viděla ve mně věci, který jsem sám v sobě netušil. Vděčím jí úplně za všechno. Dokonce i tátu se jí podařilo obměkčit. Jak tys prosintě tudle ulovil, vyptával se mě. Ta s tebou nezustane. Je pro tebe moc fajnová. Má tě jenom za drsnáčka. To si prodělá každá ženská, takový vobdobí, kdy potřebuje drobet přidrsnit. To určitě, pomyslel jsem si, chceš říct jako mamka; jenže mamce to období neskončilo, dokud chudák neumřela, celá od něj umořená, vyždímaná, zdeptaná a zlomená, utrápil ji k smrti.

A já teď nemám ani na normální nákup. Panenko skákavá. Nosil jsem se těch pár let jako lejno na loji, jakej jsem fantastickej frajer. Byl jsem předák, bral jsem tisícovku tejdně. Myslel jsem si, že už mám vystaráno. Domy se přece budou stavět pořád. Vídal jsem ve vsi kočárky s miminama jako ty naše dvě a myslel jsem si: skvělý, další práce do budoucna, všechny tyhle děcka budou taky jednou potřebovat nový domy. Věděli jsme, že Plíva je hajzl, ale bylo nám to fuk. Co na tom, ať je jakej je, hlavně že mu banka dává prachy, aby moh stavět furt pryč, ne? Když tenkrát před lety pohřbili toho Cunliffovic chlapce a jeho tetka shrábla veškerý pozemky a rozprodala je místním prominentům, všichni jsme věřili, že jsme udělali kdovíjaký terno.

Ten chudák kluk věděl víc než my všichni dohromady. Vzpomínám si, že když ho vezli cestou nahoru ke hřbitovu, aby ho tam uložili mezi mámu a tátu, tak Penrosovi vyvezli jednonohýho Eugena ven před dům. Jak jel pohřební vůz kolem, Eugene na něj plivnul

a ten hnusnej chrchel klouzal po okýnku dolů. Nemoh mu dát pokoj, ani když už byl ten ubožák po smrti. Já si toho chlapce moc dobře pamatuju. Věčně se do něj navázeli a já se na nic nezmoh, akorát jsem se smál. Byl takovej tichouček, nikdy se nekasal, křivý slovo nikomu neřek, a přece ho nakonec odpráskli jako vzteklýho psa. A každej byl rád. Nesnášeli jsme ho. Věřili jsme radši novinám než vlastním očím a uším a než pravdě, kterou jsme znali celej život. Chtěli jsme ho nenávidět. Neměl šanci.

Nebyl jsem ve škole o nic hloupější než kluci z lepších rodin. Nic mi nedělalo potíže, anglina, zemák ani děják. Všechny ty rovnice v matice a ve fyzice mi byly jasný. Nemoh jsem ale nikdy přiznat, že něco vím, to by v mý bandě byla sebevražda. Dělal jsem jenom základní matiku, i když jsem věděl, že mám na pokročilou. V angličtině jsem ani neotevřel pusou. Jeden kluk od nás z vesnice jednou napsal esej, za kterou ho Packa Rogers děsně vychvaloval; že projevil tvůrčí talent a bohatou představitivost. Kopali do něj celou cestu, až ho dokopali domů.

Toho krále Leara jsem měl prokouknutýho od samýho začátku, dávno předtím, než to učitel začal polopatě rozebírat pro zabeďněnce: byl to namyšlenej vůl. Měl všechno a chtěl víc, chtěl, aby mu lez do prdele celej svět. Bylo mi taky jasný, že Goneril a Regan jsou pěkný mrchy, a věděl jsem, že jediná Kordelie ho má fakt upřímně ráda. Ta mu nezalhalo, ať si to přál sebevíc. Jseš jenom člověk, řekla mu, nejseš perfektní, ale já tě miluju. Kordelie měla srdce ze zlata. Takovejch Kordelií je na světě málo, ale Triona je jedna z nich. Já měl strach a ani jsem to nevěděl, dokud mi to Triona neřekla. Báł jsem se postavit Josiemu Burkovi. Představte si, měl jsem strach, přestože jsem byl v právu.

Plíva Burke tady nechal tátu s mámou, aby si s následkama jeho sviňárny poradili jak uměj. Jeho táta mi tvrdil, že neví, kde Plíva je, ale mně bylo jasný, že lže. Dluží mi prachy, Josie, řek jsem mu. Ale prosin-tě, to snad ne? Platil ti přece slušnou mzdu! Díval se na mě z vejšky třetího schodu před jejich vchodem. To už jsem moh rovnou žmoulat smeknutou čepici v ruce a říkat mu milostpane. Ale, Josie, co moje známky, co pojištění, penze, náhrada za ztrátu zaměstnání. Slyšel jsem, jak se mi třese hlas. O to všechno se postará stát, když někdo zbankrotuje, musíš si akorát zajít do města na sociálku. Víc neřek, jen na mě pořád koukal z vejšky tím přezíravým pohledem. Tak dobře. Tak jo, já tam zajdu. Neřek jsem mu, že už jsem tam byl, že už jsme tam všichni byli a ukázalo se, že nás Plíva dostal do pěkný prdele a taky nás v ní pěkně nechal. Měl jsem mu říct, že jsem to ohlásil na bernáku, na odborech i na sociálce a že inspektoři si na Plívu brzy posvítěj, ale neřek jsem to, nechal jsem si to líbit, jen jsem se obrátil k odchodu a srdce mi krvácelo pro toho chlapa, za kterýho jsem se až do tý chvíle považoval.

Triona mi řekla Nevšímej si jich, zlato, vůbec na ně nemysli, Burkové byli odjakživa šejdíři a vydřiduši převlečený za sůl země. Všichni je ale už prokoukli. Celá ves teď ví, co tady napáchali. Ty jseš pracant a je to o tobě známý. Lidi si tě považujou. Ještě se o tebe poperou, jen co se poměry trochu změní k lepšímu. Tady přece každej ví, že jseš jedinej, kdo dokáže ty cvoky udržet na uzdě. Kdo jinej by byl schopnej z těch balíků udělat partu? Kdo by kdy dokopal tlustocha Slatteryho k pořádný práci? Nebo zarazil Pdraigu Pomádovi, aby se věčně někde zašival? Zasmál jsem se v tu chvíli, smál jsem se přes neviditelný slzy. Nemoh jsem sám sebe vystát. Bylo to k nevydržení, koukat, jak má Triona strach a přitom se usmívá, jak mě musí utěšovat jako

nějakýho ufnukanýho velkýho smrada. Tolik bych s ní chtěl umět mluvit tak, jak by si to přála, místo abych ji věčně nechával hádat, co si vlastně myslím. Proč proboha nemůžu najít ty správný slova?

Tak dobře, tak jo, tak jo. Představte si, že jsem byl takovej zbabělec a ani jsem to o sobě nevěděl. Jak jen můžu bejt zničehožnic tak totálně neschopnej.

Včera jsem celej den myslel na to, jak bych moh tátu zabít. Ono je totiž možný člověka, hlavně starýho a slabýho, zabít tak, aby to nevypadalo jako vražda. Stejně by to ani vražda nebyla, jen by se přírodě malinko pomohlo. Jediný, co ho ještě udržuje při životě, je jeho vlastní špatnost a zloba. Moh bych mu podržet polštář přes obličej. Mlátil by kolem sebe rukama, ale já bych mu je jemně odrážel zpátky dolů. Žádný stopy bych na něm nenechal. Nemá už sílu. Nechtěl bych ale při tom vidět jeho oči; poškleboval by se mi, to dobře vím. Ještě v tý chvíli by mi říkal, že jsem zmetek a sráč, nýmand a nemrcouch, že jsem mu jen pro ostudu, ani ve svý poslední hodince by mi nepřestal nadávat. Neprosil by o milost, jen by se mi těma žlutejma očima vysmíval.

Jako kluk jsem vždycky žárlil na Padraiga Pomádu. Kdykoliv jsem k nim šel, už před zatačkou na cestě k jejich domu bylo slyšet, jak se tam smějou. Chechtali se a řvali smíchy nad nějakou skopičinou svýho táty a máma je od sporáku napomínala, aby přestali blbnout, ale sama se smála taky. Když jsem u nich občas zůstal na jídlo, Padraigovi a jeho sourozencům vždycky trvalo věčnost, než dojedli, poněvač se pořád tak řehonili. Jejich táta byl takovej hubenej, šlachovitej a strašně milej. Měl krásnej úsměv. Úplně s ním člověka hladil. Bylo na něm vidět, že je samá dobrota. Přechovával doma hromadu starejch čísel časopisu *Ireland's Own* a těma se vždycky hned po večeři začal probírat. Hledal v nich

slova k písničkám. Oni všichni obraceli oči k nebi a dělali, že je to jako otravuje a tak, ale stejně si k tomu pak vytleskávali rytmus a zpívali s ním, když to rozjel lidovkama jako „The Rathlin Bog“, „The Rising of the Moon“ nebo „Come Out Ye Black and Tans“. Mohlo mi to srdce utrhnout, jak tam u nich bylo dobře. Tolik tepla a smíchu bylo skoro k neunesení, když se mi zároveň do vědomí tlačila ta mrazivá pochmurnost hustýho ticha v naší chalupě. Zuřil jsem na Pdraiga Pomádu za to, že má takovýho tátu a ani neví, co je to za štěstí.

Až do té chvíle, než skončilo dědický řízení o dědový farmě, se táta alkoholu v životě netknul. Paulie Jackman, kterej to vyřizoval, poslal ten samej den na daňovej úřad šek k vyrovnání dědický daně a dědovy úspory předal tátovi v hotovosti. Táta pak šel do hospody Ciss Brienový, dal si Jamesona a pivo, vypil to a hned to zas všechno vyzvrátil, načež Ciss, která tehdy ještě byla v plný síle, mu svou zkušenou pěstí za vyučenou vrazila jednu do zubů. Trvalo mu celý měsíce, než se vypracoval na pijáka, ale nikdy nepolevil. Proseb, aby se proboha pamatoval, si vůbec nevšímal. Starý ochmelkové, štamgasti Cissinýho vejčepu, se mu pošklebovali, probírali ho mezi sebou a s úžasem ho pozorovali: tenhle člověk, kterýho znali odjakživa, a přece o něm skoro nic nevěděli, ten tichej synáček z malýho statku, zdrženlivej, nikdy žádnej úlet, všichni ho měli za fikanýho koumese, a on tu teď prochlastává statek. Líbil se jim, nebo se jim spíš líbila představa, kterou si o něm udělali: viděli v něm člověka, kterému osud nabídnul slušnej život a on si radši vybral ten jejich, ve kterým je jen hořkost a zášť, věkem zamžený sklenice řezaný whisky v temnejch venkovskejch hospodách plnejch pavučin, zaneřádný záchody, krev v moči a předčasná smrt. Měl na vybranou a zvolil tohle. Oni na vybranou